

БИБЛИОТЕКЕ И ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

(18. стручно-научни скуп Заједнице матичних библиотека Србије – Библионет 2024)

Осамнаести по реду стручно-научни скуп Заједнице матичних библиотека Србије – Библионет 2024, одржан је у периоду од 12. до 14. септембра, у Хотелу „Оморика” на Тари. У години када је Град Ужице национална престоница културе, Народна библиотека Ужице доприноси организацијом скупа чија је тема „Библиотеке и циљеви одрживог развоја”. Скуп се бавио ангажовањем библиотека у промоцији 17 циљева одрживог развоја Агенде 2030 Уједињених нација, кроз библиотечке активности, пројекте и програме. Представљена су искуства из Србије, региона и света, примери добре праксе које могу да усвоје и друге домаће библиотеке, омогућавајући тако даље ширење идеја одрживог развоја кроз мрежу установа. На скупу је присуствовало око 150 домаћих и страних стручњака из библиотечко-информационе делатности.

Библионет 2024. трајао је три дана. Скуп је отворио поп хор Г.Л.А.С. из Ужица, извођењем химне Републике Србије. Поздравну реч, у име Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, упутила је Марија Греци, асистент за подршку научном информационом систему. Истакла је да је њихов циљ да континуирано раде на подршци и сарадњи са библиотекама и библиотекарима, напомињући да су библиотеке и сви који се свакодневно залажу за њихово унапређење, суштински део напретка целокупне научне заједнице. У име Заједнице матичних библиотека Србије присутнима се обратио управник Библиотеке Матице српске Селимир Радуловић. У инспиративном обраћању, у коме је скренуо пажњу на значај библиотека, рекао је да су књиге „оно најбоље у свету који шкрипи и прети да се сруши”. Учеснике скупа је у име Града Ужица поздравио члан Градског већа за пројекте и

друштвене делатности Драгољуб Стојадиновић. Кроз филм „Ера културе”, приказане су активности које Град Ужице реализује у овој години, када носи значајну титулу – Престоница културе Србије. У име домаћина, директорка Народне библиотеке Ужице Душица Мурић обратила се присутнима и пожелела успешан рад и пријатан боравак на Тари.

На скупу је др Драгани Милуновић, заменици управника Народне библиотеке Србије, уручена Награда „Ђура Даничић”, која се сваке године додељује појединцима за укупан допринос развоју библиотечно-информационе делатности у Србији. Жири је ове године радио у следећем саставу: Жаклина Николић (Библиотека „Центар за културу” Кладово), Александар Јокановић (Градска библиотека у Новом Саду) и Јасмина Нинков (Библиотека града Београда). Саопштење и образложење је изнела председница жирија Жаклина Николић, наводећи да је одлука била једногласна. Добитница је изразила свеобухватну захвалност колегама и осврнула се на настанак Награде „Ђура Даничић”, у чему је и сама учествовала. Свечани део завршен је музичким нумерама у извођењу поп хора ГЛ.А.С.-а.

Првог дана Библионета одржана су три предавања по позиву, на енглеском језику, од којих су прва два преношена онлајн. Модератори програма били су: Василије Милновић, Даниела Скоковић и Душица Мурић. Уводно излагање имао је Тиберијус Игнат из Швајцарске, са темом „Имплементација BESPOC-а за централне услуге у области грађанске науке у балтичком региону”. Креирао је систем BESPOC,¹ који универзитетима и истраживачким организацијама у балтичким земљама пружа подршку за јавни ангажман између науке и друштва, укључујући грађанску науку (научно истраживање које су делимично или у целости спровели научници-аматери). Петра Хауке (Хумболт универзитет, Берлин), један је од оснивача Зелене мреже библиотека за немачко говорно подручје, присутне је упознала са Унесковим програмом образовања за одрживи развој. Истакла је да се планета суочава са великим изазовима у погледу глобалног загревања, које доводи у опасности опстанак читавог човечанства. Изузетно корисни Унескови програми реализују се јер је индивидуална и друштвена промена неопходна како не би дошло до еколошких катастрофа. Последње предавање првог дана одржала је Катја Бевк (Библиотека Антона Томажа Линхарта, Радовљица, Словенија) на тему „Библиотеке кроз призму одрживих циљева”. Подсетила је на важност читања,

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А
Р

бр.
2,
год.
2024.

¹BESPOC – Broad Engagement in Science, Point of Contact (Тачка сусрета за широко ангажовање у науци).

библиотека и библиотекара у заједници и нагласила да свака активност или програм библиотеке доприноси неком од циљева одрживог развоја.

У оквиру програма Библионета одржана је промоција књиге Мирка С. Марковића, *Радован Бели Марковић – Лајковачком љуриом* у организацији Библиотеке „Радован Бели Марковић” у Лајковцу. Аутор је говорио о сусретима са Радованом Белим Марковићем, лајковачкој прузи и ликовима који су описани у књизи.

Други дан Библионета састојао се од две радне сесије. Првом сесијом је председавао Василије Милновић из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, а чинила су је шест излагања са презентацијама о драгоценим програмима и пројектима.

О ерском хумору, заштити нематеријалног културног наслеђа кроз упис у Унесков регистар, као и о неговању овог елемента кроз манифестацију чајетинске библиотеке „Летњи улични ерски кабаре” излагале су Драгана Ристановић и Милица Тарабић из Народне библиотеке Ужице и Љиљана Ракић из Библиотеке „Љубиша Р. Ђенић” у Чајетини. Јелена Ђорђевић Милошевић и Маријана Узуновски из Завода за проучавање културног развитка говориле су о различитим активностима међународне сарадње, спроведеним у Заводу, у склопу „Зелене агенде”. Као пример добре праксе навеле су одрживу уметност Данице Максимовић, за чије уметничке радове су прикупљали електронски отпад. На презентацији су издвојени мозаици „Град Београд” и „Портрет Николе Тесле”, израђени од рециклираних материјала. Инспиративно излагање пружиле су др Александра С. Тртовац и др Наташа Д. Дакић из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, које су говориле о грађанској науци, једном од стубова отворене науке. Грађанску науку обухвата сваки од 17 циљева одрживог развоја. Колегинице су говориле о пројекту CeOS_SE (Citizen-Enhanced Open Science in Southeastern Europe), који Универзитетска библиотека „Светозар Марковић” реализује с партнерима из више европских земаља, са циљем да се ојача улога академских и јавних библиотека у подршци отвореној грађанској науци. О значају очувања природног ресурса – воде, пројекту „Вода здраво за готово” и различитим пројектним активностима реализованим у локалној заједници говориле су Марија Радуловић и Ирена Планинчић из Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис” у Чачку. У оквиру пројекта су организована предавања, јавни часови, радионице и излети. Као праве лекције из одрживог развоја препознате су воденице, па је у склопу едукативног летњег програма за тинејџере реализована и посета воденици „Ђирковић” у близини Чачка. Марија Д. Ракић

Шаранац, Јасмина З. Марковић и Гордана М. Вучковић из Народне библиотеке „Вук Караџић” у Крагујевцу у свом раду говориле су о пројекту „Израда курикулума за унапређење вештина библиотекара у области савремених маркетиншких решења”. Циљ пројекта је развој курикулума помоћу ког ће библиотекари побољшати своје дигиталне вештине, али и стратешки размишљати о онлајн присуству библиотека. Преко видео-презентације видели смо излагање Јелене Калаџије из ЈУ Народне библиотеке „Филип Вишњић” у Бијељини, на тему „Циљеви одрживог развоја као медијум културолошке размјене: ALA IRRT искуство”. Представила је искуства са Округлог стола међународних веза Америчке библиотечке организације, чија концепција подразумева повезивање библиотекара из „осетљивих” средина, у овом случају, Републике Српске са Летонијом (2021. године) и са Индијом (2024. године). Приказала је интересантне активности реализоване у библиотекама које су учесници програма представили, а које обухватају и циљеве одрживог развоја.

Панел сесија коју је, у три сегмента, организовала и модерирала Даниела Скоковић из Народне библиотеке Пожега обухватила је шест радова. Говорило се о интересантним и корисним активностима библиотекара који доприносе циљевима одрживог развоја радом са корисницима свих категорија и сарадњом са другим институцијама и организацијама. Модераторка је констатовала да библиотеке својим програмима и активностима подржавају циљеве одрживог развоја, али да недостаје видљивости и самопоуздања да се то што се ради презентује.

Панел сесија је реализована на основу следећих радова:

- „Нови – дигитални поглед на свет Библиотеке у Рековцу”, Биљана З. Томић Народна библиотека „Др Милован Спасић”, Рековац);
- „Допринос циљевима одрживог развоја кроз библиотечке програме и активности – Градска библиотека ‘Карло Бијелицки’ Сомбор”, Иња Фирањ и Жана Њатовић (Градска библиотека „Карло Бијелицки” Сомбор);
- „‘Алеја песника’ и еколошке активности за децу и младе као допринос ГНБ ‘Жарко Зрењанин’ циљевима одрживог развоја”, Маја Качарић (Градска народна библиотека „Жарко Зрењанин”, Зрењанин);
- „БиблиоЕкоТека”, Весна Р. Илић, Надица М. Стојановић (Народна библиотека „Радоје Домановић” Лесковац). Колегинице нису биле присутне, али су доставиле презентацију и текст;

- „Од принца маште до песника науке: пример добре праксе клуба читалаца” Даница Б. Милошевић, Силвана Б. Богићевић, Марија Митић (Академија техничко-васпитачких струковних студија, одсек Ниш);
- „Активности школских библиотека у афирмисању стандарда одрживости”, Весна П. Обрадовић (Основна школа „Свети Сава” Младеновац).

Први сегмент Панел сесије – „Циљне групе” – подразумевао је активности библиотека са ученицима, студентима и маргинализованим друштвеним групама. У раду Весне Обрадовић приказан је значај едукације од раног узраста. Представљене су различите корисне активности, радионице и програми спроведени у непосредном раду са ученицима, а који: развијају одговорност према природи и здрављу; утичу на очување менталног здравља; негују социјалну и емоционалну интелигенцију; оснажују ученике у борби против дигиталног насиља. Школске библиотеке су и стручна подршка у инклузивним стратегијама. Даница Милошевић је представила малу факултетску библиотеку која је покренула пројекат „Клуб читалаца”. Овај пројекат је за три месеца спровео низ значајних културних активности са циљем да се студенти окупе на једном месту. Маја Качарић представила је еколошке активности у оквиру рада са децом: чеп за хендикеп – акција прикупљања, рециклаже и продаја пластичних чепова ради куповине ортопедских помагала; зелена штампа – употреба 3д штампача у образовне сврхе; сарадња са Нурдором (Национално удружење родитеља деце оболеле од рака) ради сакупљања прихода за лечење деце. Иња Фирањ говорила је о активностима своје библиотеке: услуга достављања књига на кућну адресу (пешке или бициклом) особама старије доби, слабије покретним или непокретним лицима; услуга позајмице аудио-књига за слепе и ученике са сметњама у развоју, преко платформе „Књига прича”; упознавање и дружење старијих лица – активност „Књига нас спаја” у оквиру обележавања Међународног дана старијих особа.

У другом сегменту Панел сесије – „Сарадња” – говорило се о партнерствима са другим институцијама и организацијама. Модераторка Даниела је навела пример библиотеке из Лесковца која реализује радионице усмерене првенствено на рециклажу како би се код деце развила свест о екологији. У самој библиотеци одржано је 13 еколошких радионица и 8 у огранцима, уз учешће преко 400 деце. Радионице су реализоване у сарадњи са школама и вртићима, али и удружењима. Маја Качарић из Зрењанина представила је еколошке активности које библиотека спроводи у сарадњи са

другим институцијама. Сваког лета, у оквиру фестивала „Банатска бајка”, библиотекари Дечјег одељења у летњој башти читају са децом и држе радионицу у којој користе рециклажни материјал. Библиотека спроводи и акцију „Ноћ музеја” (сарадња са Народним музејом Зрењанин) у којој деца решавају мистерије и „Књиждер” (покварени фриждер који се налази на зрењанинском купалишту „Пескара”, из кога свако може да позајми књиге). Иња Фирањ из Сомбора представила је акцију „Бибитека”, којом се подстиче читање, а реализује се у сарадњи са Општом болницом „Др Радивој Симоновић” и Домом здравља „Др Ђорђе Лазић”. Поред тога, сигурној кући „Сомборске снајдерке” (Удружење жена које су жртве насиља), библиотека је донирала књиге, док је у сарадњи са ММФ-ом организовано предавање на тему мочварних станишта.

У трећем сегменту Панел сесије – „Дигиталне технологије и културно наслеђе” – Биљана Томић из Рековца говорила је о дигитализацији завичајне грађе библиотеке у Рековцу, употреби савремених дигиталних алата и дигиталној опреми која се користи у те сврхе. Библиотека је имала за циљ осавремењивање библиотечко-информационе делатности. Модераторка Даниела је представила активност библиотеке из Лесковца, радионицу „Воденице и хидроелектране”. Деци је најпре културно наслеђе презентовано у библиотеци, након чега је организована и посета. Још једна активност ове библиотеке заслужује пажњу јер подстиче децу да сами узгајају биљке – паметна башта „UrbiGo”, софтверско решење за узгајање биљака. Маја Качарић из Зрењанина је представила њихов највећи еколошки пројекат „Алеја песника”, парк који се налази у ОШ „Серво Михаљ”. Сваке године, у току „Песничке штафете”, песник који обиђе школу посади дрво, а резултат овог пројекта је парк. Говорила је и о манифестацији за предшколце „Мала читалачка значка”. У оквиру издавачке делатности библиотеке тим поводом се објављују наслови у едицији сликовница „Приче наших завичаја”. Модераторка је на крају друге сесије организовала наградну игру, у којој је додељено 17 поклона (број циљева одрживог развоја).

Након паузе за ручак, размена искустава настављена је у неформалном дружењу на излету на Мокру Гору, где су посетиоци скупа популарним „Ћиром” обишли Шарганску осмицу. По повратку у хотел, на програму је био „Библиошоу”, где је колегиница Виолета Стојменовић из Народне библиотеке Бор осмислила креативан и несвакидашњи начин анимирања присутних да прочитају књигу Јулије Шчербињине *Време библоскоја*. Оба дана била је организована свечана вечера уз музику.

Током скупа на Тари, испред Хотела „Оморика” присутни су могли видети и изложбу Народне библиотеке Ужице „Милутин Ускоковић: Vitae fragmenta – Фрагменти живота”.

Трећи дан скупа је био резервисан за обилазак Народне библиотеке Ужице. Директорка Душица Мурић и Славица Јанаћковић из Народне библиотеке Србије излагале су на тему „Оснивање конзерваторске лабораторије у Народној библиотеци у Ужицу”, и на тај начин представиле најновији пројекат установе. Гости су имали прилику да обиђу лабораторију. Као завршни део програма скупа, организован је обилазак Хидроелектране „Под Градом” на реци Ђетињи у Ужицу, где је присутнима представљена прва хидроелектрана у Србији и међу првима у Европи, урађена по Теслиним принципима полифазних струја.

Циљ програма 18. Библионета био је да се прикаже учешће библиотека у остваривању циљева одрживог развоја Агенде 2030 Уједињених нација. Закључак који се наметнуо, а што је више пута речено током скупа, је да свака од активности која се реализује у библиотеци остварује неке од ових циљева. Потребе за оваквим програмима су све веће, а савремени, енергични библиотекари су тога свесни, и идући у корак са временом, у складу са могућностима, нуде их својим корисницима и становницима заједнице.